

Metodický postup vymezení nižších a malých center v Kraji Vysočina

Obsahem metodického popisu je způsob vymezení nižších a malých center osídlení na území Kraje Vysočina pro potřeby Strategie regionálního rozvoje ČR (dále i „SRR“). Jako základní poklad pro vymezení byl využit materiál s názvem „Centra osídlení České republiky – Vymezení vyšších a středních center a metodický postup pro vymezení nižších a malých center“ poskytnutý Ministerstvem pro místní rozvoj ČR (dále i „metodika MMR“). Na základě domluvy s MMR byly některé doporučené postupy a hodnoty kritérií upraveny, aby výsledný seznam center vhodněji odpovídal sídelní struktuře Kraje Vysočina.

Kategorie nadřazených center, tedy vyšších a středních (písmenné označení A až D) je již definovaná v SRR a schválená Vládou ČR. Kategorie nižších významných center (označení E), nižších ostatních center (F) a malých center (G) mají být vymezeny ze strany jednotlivých krajů.

U každého potenciálního centra byla dle metodiky MMR hodnocena následující základní kritéria:

- Počet obyvatel v centru
- Počet obyvatel v centrální obci a v okruhu její dostupnosti (v zázemí)
- Vývoj počtu obyvatel v centru za uplynulých 20 let
- Vývoj počtu obydlených bytů v centru za uplynulých 20 let
- Časová dostupnost centra ze sídel s trvalou obytnou funkcí (jako podklad pro stanovení rozsahu zázemí)

Pro každý z typů území stanovovala metodika MMR minimální popř. maximální hodnoty, které musí centrum splňovat, aby mohlo být do daného typu zařazeno. Odlišně od metodiky MMR bylo postupováno pouze v případě nižších center ostatních (F), kdy počet obyvatel v centrální obci a v okruhu její dostupnosti byl podobně jako u kategorie E a G stanoven na dvojnásobek (tj. na 10 000).

Počet obyvatel v jednotlivých obcích byl převzat z publikace Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2022 (ČSÚ).

Rozsah zázemí byl stanoven na základě potenciální dostupnosti centra z okolních obcí s využitím veřejné dopravy. Jako zdroj dat byly využity jízdní řády na www.idos.cz.

Pro jednotlivé řešené kategorie byl dle metodiky MMR stanoven maximální čas dojezdu z obce v zázemí do centra (kategorie E – 30 min., D – 20, E – 15), obce s dojezdem nad definovaný limit do zázemí zahrnuty nebyly. Protože nejčtenější důvod využívání veřejné dopravy je práce a škola, byly řešeny spoje s dojezdem do centra před osmou hodinou ranní. Ne všechny spoje zajíždí přímo do centra obcí, ale i zastávky na rozcestích jsou v některých případech hojně využívány. Pro naši potřebu byla obec do zázemí zahrnuta v případě, kdy vhodný spoj zastavoval na zastávce vzdálené zhruba do 500 m od obce.

Do zázemí byly zahrnuty pouze menší obce a centra stejného nebo nižšího významu, centra vyššího významu započítána nejsou.

Pro hodnocení vývoje počtu obyvatel a bytů v centru obce byla využita data ze Sčítání lidí, domů a bytů za roky 2001 a 2021. Tyto indikátory byly hodnoceny pouze u center na území aglomerace, pro ostatní území jsou tyto indikátory spíše informativní.

Při vymezování center byla také zohledněna jejich poloha, kterou byla centra rozdělena dle třech typů území. Některá kritéria pro centra spadající do zájmového území aglomerace Jihlavy byla „přísnější“, naopak centra v tzv. řídké osídlených oblastech (vymezeno ze strany MMR) měla podmínky mírnější.

U vytipovaných sídel bylo nejdříve zhodnoceno naplňování pěti výše popsaných kritérií, především počet obyvatel v centru a zázemí. U center, která nějakým způsobem kritéria nenaplnila (zejména počet obyvatel v centru), byla hodnocena tzv. specifická kritéria, tedy relativní pracovní význam (počet obsazených pracovních míst v obci vzhledem k její velikosti), umístění významného pracoviště

terciárního sektoru ekonomiky (např. vzdělávací zařízení), příznivé dopravní umístění (zda jde o uzlový bod apod.), centrální umístění v území umožňující dobrou dostupnost z jiných obsluhovaných obcí a urbanistické kvality pro plnění obslužné funkce (např. prostorové uspořádání a charakter zástavby).